

8/2016

Momentti

Sisältö

LAINSÄÄDÄNTÖKATSAUS • Vahvistetut lait 2 • Hallituksen esitykset 2 • Valtioneuvoston asetukset 3
• **OIKEUSTAPAUKSET** • Korkein oikeus 3 • Korkein hallinto-oikeus 5

Tämän liitteen ovat tuottaneet yhteistyössä Suomen Lakimiesliitto ja Suomen Asianajaliitto. Liitteen on toimittanut Alma Talentin Suomen Laki -toimitus. Momenttiin on koottu yhteenvedo tärkeimmistä lainsäädäntötoimista ja oikeustapauksista.

➤ VAHVISTETUT LAIT

● **Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta, laki asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä, laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä, laki luottolaitostoinnasta annetun lain muuttamisesta, laki Finanssivalvonnasta annetun lain 5 ja 45 §:n muuttamisesta, laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta, laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 2 ja 31 §:n muuttamisesta ja laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta (851–858/2016)**

*HE 77/2016 vp
TaVM 17/2016 vp*

Lait tulevat voimaan 1.1.2017.

Kuluttajansuojalakiin lisätään asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskeva uusi luku. Lisäksi kaikkia kuluttajaluottoja koskeviin säännöksiin tehdään eräitä muutoksia muun muassa kytkeykaupan kieltämiseksi ja koron ja maksujen muuttamista koskevien säännösten selkeyttämiseksi. Asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen ja vertaislainojen välitys säädetään rekisteröintiä edellyttäväksi elinkeinoksi. Asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjien osalta rekisteri- ja valvontaviranomaisena toimii Finanssivalvonta ja vertaislainvälittäjien osalta Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

● **Laki esitutkintalain muuttamisesta, laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n ja 7 luvun 1 §:n muuttamisesta,**

laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta, laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta, laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta, laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta sekä laki oikeusapulain 17 §:n muuttamisesta (892–896/2016)

*HE 99/2016 vp
LaVM 9/2016 vp*

Lait tulivat voimaan 27.11.2016 lukuun ottamatta lakia sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta.

Muutoksilla pannaan täytäntöön avustajadirektiivi (2013/48/EU). Avustajan käyttöä koskevia esitutkintalain säännöksiä täydennetään. Säännöksiä vapaudenmenetyksestä ilmoittamisesta pidätetyn tai kiinni otetun läheiselle täydennetään. Oikeusapulakiin lisätään säännös avustajan palkkion korvaamatta jättämisestä avustajan työn heikon laadun perusteella. Lait tulevat voimaan 27.11.2016 lukuun ottamatta lakia sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta.

● **Laki rikoslain 34a luvun muuttamisesta, laki pakkokeinolain 10 luvun muuttamisesta ja laki poliisilain 5 luvun muuttamisesta (919–921/2016)**

*HE 93/2016 vp
PeVL 37/2016 vp
HaVL 32/2016 vp
LaVM 10/2016 vp*

Lait tulivat voimaan 1.12.2016.

Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten säädetään rangaistavaksi. Myös matkusta-

misrikoksen yritys on rangaistava. Terrorismin rahoittamista koskevaa rangaistussäännöstä täydennetään niin, että matkustamisrikoksen rahoittaminen rangaistetaan terrorismin rahoittamisena. Lisäksi tarvittavat täydennykset tehdään pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja ja poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin säännöksiin koskien keinojen käyttämistä matkustamisrikoksen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä.

➤ HALLITUKSEN ESITYKSET

● **Hallituksen esitys (HE 204/2016 vp) eduskunnalle laiksi tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehystä.**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehystä. Suomen kansalliseen koulutus- ja tutkintojärjestelmään kuuluvat tutkinnot, oppimäärät ja muut laajat osaamiskokonaisuudet jaoteltaisiin niiden edellyttämän osaamisen perusteella viitekehysten kahdeksalle vaatavuustasolle. Tutkintojen, oppimäärien ja muiden laajojen osaamiskokonaisuuksien sijoittumisesta viitekehysten eri vaatuvuustasolle ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2017.

● **Hallituksen esitys (HE 208/2016 vp) eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.**

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kirjanpitolakia, arvopaperimarkkinalakia, osakeyhtiölakia ja osuuskuntalakia. Esityksellä pan-

taisiin täytäntöön eduskunnan tilintarkastuslain hyväksymisen yhteydessä antama lausuma toimintakertomuksen poistamista oikean ja riittävän kuvan vaatimuksesta. Esityksellä pannaan lisäksi täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi koskien tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamista. Kirjanpitolakiin lisättäisiin säännökset muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnista. Arvopaperimarkkinalakiin lisättäisiin direktiivin monimuotoisuusosion täytäntöönpanoa varten valtuutussäännös. Lisäksi osakeyhtiö- ja osuuskuntalakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan direktiivissä edellytellä tavalla 6.12.2016.

● **Hallituksen esitys (HE 224/2016 vp) eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta.**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysjärjestelmää sekä erikoissairaanhoidon työnjakoa ja osaamisen kokoamista tiettyihin yksiköihin. Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi ensihoitopalvelua koskevia säännöksiä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös sosiaalipäivystyksestä ja sosiaalipalvelujen kokoamisesta alueellisesti muiden palvelujen yhteyteen sekä sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyöstä. Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2017.

● **Hallituksen esitys (HE 251/2016 vp) eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.**

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksilla toteutetaan kaavoituksen ja rakentamisen lupien sujuvoittamista koskevia toimenpiteitä. Muutosten tavoitteena on vähentää kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyvää sääntelyä, lisätä rakentamismahdollisuuksia sekä edistää elinkeinoelämän toi-

mintaedellytyksiä ja toimivan kilpailun kehittymistä. Esityksen mukaan yleiskaavan käyttöä rakennuslupan perusteena lisätään, rakennuslupan erityisiä edellytyksiä suunnittelutarvealueella koskevia säännöksiä täsmennetään ja maa- ja metsätalouteen liittyvää rakentamista joustavoitetaan sekä mahdollistetaan suunnittelutarveratkaisujen tekeminen myös alueellisena. Asemakaavotusta helpotetaan ja joustavoitetaan mahdollistamalla asemakaavamuutoksen laatiminen myös vaiheittain sekä mahdollistamalla asemakaavan laatiminen tai muuttaminen perustellusta syytä ilman yleiskaavan ohjausvaikutusta alueilla, joilla yleiskaava on ilmeisen vanhentunut. Kunnan mahdollisuuksia päättää rakennusjärjestyksessä vapaa-ajanasuntojen käyttötarkoitusten muutoshallinnasta lisätään. Maisematyöluvan soveltamisalaa rajataan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kuntien alueidenkäytön suunnittelua ja rakennustoimen järjestämistä koskeva ohjaustehtävä ehdotetaan poistettavaksi ja valitusoikeus rajattavaksi vaikutuksiltaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin asioihin. Lisäksi vähittäiskaupan sääntelyä ehdotetaan kevennettäväksi.

➔ **VALTIONEUVOSTON ASETUKSET**

● **Valtioneuvoston asetus toimivaltaisesta eläkelaitoksesta (956/2016)**

Asetus tulee voimaan 1.1.2017.

Asetukseen kootaan nykyisin kahdessa eri asetuksessa olevat lakia tarkentavat säännökset toimivaltaisen eläkelaitoksen määräytymisestä ja tehtävistä. Lisäksi asetukseen tehdään eräitä vuoden 2017 alussa voimaan tulevaan eläkeuudistukseen liittyviä muutoksia. Asetuksella kumotaan valtioneuvoston asetus toimivaltaisesta eläkelaitoksesta (505/2011).

➔ **KORKEIN OIKEUS**

KKO:2016:67

Avoliitto – Omaisuuden ositus – Osituksen moite – Osituksen sovittelu

A:n ja B:n välillä toimitettiin ositus avioeron perusteella. Ositettavaan omaisuuteen kuului B:n omistama kommandiitti-yhtiö. Se oli ottanut kaksi vapaaehtoista eläkevakuutusta, joissa B oli edunsaajana.

Korkein oikeus katsoi ratkaisusta tarkemmin ilmenevillä perusteilla, että eläkevakuutusten takaisinostotarvot oli otettava huomioon kommandiittiyhtiön arvoa osituksessa määritettäessä. Takaisinostotarvot oli kuitenkin vähennettävä niihin liittyvä piilevä verovelka.

Eläkevakuutusten huomioon ottamisen seurauksena B joutuisi maksamaan A:lle tasinkona määrän, joka vastasi lähes puolta eläkevakuutusten nettoarvosta. Kun eläkevakuutukset muodostivat olennaisen osan B:n muutoin selvästi A:n lakimääräistä eläkettä alhaisemmasta eläketurvasta, eläkevakuutuksista johtuva tasingonmaksuvelvollisuus johtaisi B:n kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen ja siihen, että A saisi perusteettomasti taloudellista etua. Siksi ositusta sovitteliin määrämällä, että B:n ei ollut maksettava tasinkoa A:lle.

AL 35 § 3 mom
AL 103b §

KKO:2016:68

Perintökaari – Testamentti – Testamentin tehottomaksi julistaminen – Testamentin hyväksyminen Oikeudenkäyntimenettely – Väitämistaakka

C oli määrännyt testamentissaan, että hänen omistamansa X Oy:n osakkeet oli jaettava hänen lapsilleen, mm. A:lle ja B:lle. C:n kuoltua osakkeet oli luovutettu lapsille. B oli sittemmin testamentissaan määrännyt säätiö G:lle Y Oy:n osakkeet, jotka A:n mukaan olivat tulleet X Oy:n osakkeiden sijaan. B:n kuoltua hänen testamenttinsa oli annettu tiedoksi A:lle, joka oli hyväksynyt testa-

mentin ja sitoutunut olemaan moittimatta sitä.

A oli G:tä vastaan nostamassaan kanteessa vaatinut vahvistettavaksi, ettei B ollut voinut testamentillaan määrätä Y Oyj:n osakkeista, koska niitä koski C:n testamentissa ollut toissijaisuusmääräys. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että A oli hyväksyttänyt B:n testamentin menettänyt oikeutensa vedota esittämäänsä testamentin tehottomuusperusteeseen.

Kysymys myös väittämistakasta.

KKO:2016:69

Kiinteistön kauppa – Reklamaatio – Laatuvirhe

Myydyssä kiinteistössä oli havaittu laatuvirheitä. Ostajat olivat pian virheiden havaitsemisen jälkeen ilmoittaneet niistä myyjille ja varanneet tilaisuuden esittää myöhemmin tarkemmin yksilöityjä vaatimuksia niiden perusteella. He olivat ilmoittaneet vaatimustensa sisällöstä myyjille vasta noin vuoden kuluttua virheiden havaitsemisesta. Tuomiosta ilmenevillä perusteilla Korkein oikeus katsoi, että ostajat olivat menettäneet oikeutensa vedota virheisiin.

MK 2 luku 25 § 1 mom

KKO:2016:70

Työsopimus – Työsopimuksen päättäminen – Korvattava vahinko – Työttömyyspäiväraha

Hovioikeus arvioi työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä maksettavan korvauksen suuruudeksi neljän kuukauden palkkaa vastaavan määrän. A oli saanut välittömästi työsuhteen päättämisen jälkeen noin viiden kuukauden ajan sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa ja työttömyyspäivärahaa vasta sairausloman päätyttyä. Työsopimuslain 12 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaista vähennystä laskettaessa tuli ottaa huomioon A:lle sairauspäivärahauden päättymisestä lukien laskettavalla neljän kuukauden jaksolla maksetut työttömyyspäivärahat. (Ään.)

TSL 12 luku 3 §

KKO:2016:71

Pakkokeino – Kotietsintä – Oikeudenkäyntikulut – Valtion korvausvastuu

Kysymys muun kuin rikoksesta epäillyn luona toimitettavan kotietsinnän edellytyksenä olevien erittäin pätevien perusteiden täyttymisen arvioimisesta. Kysymys myös oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta saatettaessa kotietsinnän edellytykset tuomioistuimen tutkittavaksi.

PakkokeinoL 5 luku 1 § 2 mom (646/2003)

PakkokeinoL 5 luku 2 § 2 mom (646/2003)

PakkokeinoL 5 luku 7 a § (871/2011)

KKO:2016:72

Kiinteistötoimitus Esteellisyys

Sama maanmittaustoimiston kirjoittaja oli selvittänyt maastossa riidanalaisen rajapyykin paikkaa ennen halkomistoimitusta ja uudelleen maa-oikeuden palautettua asian toimitukseen rajankäyntiä varten. Korkeimman oikeuden ratkaisun perusteluista ilmenevistä syistä kiinteistötoimituksen kirjoittajan esteellisyyden arviointiin oli sovellettava oikeudenkäymiskaaren 13 luvun säännöksiä. (Ään.)

KML 4 §

KML 11 § 1 mom

KKO:2016:73

Sähköinen tunnistaminen – Tunnistusväline – Oikeudeton käyttö – Kuluttajansuoja – Kuluttajaluotto – Korke – Viivästyskorke

B oli säilyttänyt verkkopankin käyttäjätunnusta ja avainlukulista samassa paikassa kotonaan siten, että myös hänen puolisonsa C oli tiennyt niiden säilytyspaikan ja voinut saada ne haltuunsa. C oli luottoa hakiessaan käyttänyt B:n verkkopankkitunnuksia ja ottanut B:n nimissä kuluttajaluoton ilman tämän lupaa. Tämän johdosta C oli tuomittu rangaistukseen petoksesta.

Korkein oikeus katsoi, että B oli säilyttänyt vahvan sähköiseen tunnistamiseen käytettyjä tunnistusvälineitä huolimattomasti ja et-

tei hänen huolimattomuutensa ollut lievää. B oli vastuussa tunnistusvälineiden oikeudettomasta käytöstä ja velvollinen suorittamaan maksamatta jääneen luoton.

Koska kuluttajaluottosopimusta ei ollut tehty kuluttajansuojalaissa säädetyllä tavalla kirjallisesti tai sähköisesti, luotonantajalla ei ollut oikeutta periä luottokustannuksia.

L vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 23 §, 27 §
Kuluttajansuojalaki 7 luku 17 §

KKO:2016:74

Lapsen elatus – Elatusavun muuttaminen – Elatusavun palauttaminen Lapsen etu

Alennettuaan käräjäoikeuden tuomitsemia elatusapuja määrällisesti hovioikeudella ei erityisesti lapsen etu ja toimeentulo huomioon ottaen ollut perustetta määrätä äitiä lapsen edustajana palauttamaan isälle sitä määrää, jonka tämä oli käräjäoikeuden ratkaisun perusteella mahdollisesti suorittanut liikaa.

Kysymys myös isän velvollisuudesta suorittaa elatusapua vanhempien sopiman elatussopimuksen mukaisesti elatusavun muuttamista koskevan hakemuksen viereille tuloa aikaisemmasta ajankohdasta lukien.

ElatusL 7 § 3 mom

ElatusL 11 §

ElatusL 12 § 1 mom

KKO:2016:75

Yksityishenkilön velkajärjestely – Velkajärjestelyn este

A oli ollut jäsenenä viimeksi Win-Capita-nimellä toimineessa klubissa, jonka toimintaa johtanut henkilö oli tuomittu rikoksesta. A ei ollut osallistunut rikolliseen toimintaan, mutta hän oli saanut sen johdosta taloudellista hyötyä, joka hänet oli tuomittu menettämään valtiolle.

A haki yksityishenkilön velkajärjestelyä. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevin perustein katsottiin, että toisen henkilön tekemästä rikoksesta aiheutuva maksuvelvollisuus ei ollut sellaista velkaa, jota yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 10 §:n

1 kohdassa tarkoitettu esteperuste koskisi.

VJL 10 § 1 kohta

KKO:2016:76

Oikeudenkäyntimenettely – Todistelu – Hyödyntämiskielto Oikeus avustajaan – Rikosasian vastaaja – Esitutkinta Itsekriminointisuoja

A oli pidätettynä, kun häntä kuulusteltiin epäiltynä tuhotyöstä ja murhan yrityksestä. A:lla, joka oli aikaisemmin tuomittu alentuneesti syyntakeisena tehdyistä rikoksista, ei ollut kuulusteluissa avustajaa. A:lle oli kuulustelujen aluksi kerrottu, mistä häntä epäillään ja kuinka vakavasta rikoksesta on kysymys. Hänelle oli kerrottu myös mahdollisuudesta avustajan käyttöön sekä oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikosepäilyn selvittämiseen. A oli, kerrottuaan ymmärtäneensä ohjeet ja saaneensa riittävästi harkita avustajan käyttämistä, ilmoittanut, ettei hän tarvitse kuulusteluun avustajaa.

A tuomittiin hovioikeudessa alentuneesti syyntakeisena tehdyistä tuhotyöstä ja murhan yrityksestä. Syyksilukeminen perustui osaksi A:n esitutkinnassa antamiin lausumiin, joihin syyttäjät oli hovioikeudessa vedonnut.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, ettei A ollut luopunut oikeudestaan avustajaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä edellytetyllä tavoin oikeuksistaan tietoisena ja ettei A:n esitutkinnassa antamia lausumia saanut käyttää näyttönä A:ta vastaan. Ks. KKO:2012:45 KKO:2013:25

EsitutkintaL 4 luku 3 §
EsitutkintaL 4 luku 10 §
EsitutkintaL 4 luku 16 §
IhmisoikeusSop 6 art

KKO:2016:77

Vahingonkorvaus – Korvattava vahinko – Pysyvä haitta

A oli aiheuttanut palovamman B:n käsivarteen polttamalla sitä tupakansytyttimellä. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla B:lle katsottiin aiheutuneen pysyvä haitta, josta hän oli oi-

keutettu saamaan vahingonkorvausta. Kysymys myös korvauksen määrästä.

VahL 5 luku 2 § 4 kohta
VahL 5 luku 2c § 2 mom

KKO:2016:78

Avioliitto – Omaisuuden ositus

A oli myynyt omistamia osakkeita ositusperusteen syntymisen jälkeen mutta ennen osituksen toimittamista ja maksanut osakkeiden myyntiin liittyvän luovutusvoittoveron. Osakkeet otettiin A:n ja B:n välisessä osituksessa huomioon niillä myyntiajankohtana olleesta arvostaan siten, että siitä vähennettiin osakkeiden myynnistä aiheutunut luovutusvoittovero.

KKO:2016:79

Rakennusurakka – Vahingonkorvaus

Laskutyöurakkana rakennetun bussivarikko- ja salibandyhallin katto painui enimmillään noin puoli metriä, koska kantavana rakenteena toiminut profiilipelti oli tukikestävydeltään liian alhainen eikä vastannut rakennesuunnitelman vaatimuksia. Profiilipellin virheellisyys johtui pääurakoitsijan alihankkijana toimineen yrityksen tietokoneohjelmassa olleesta mitoitusvirheestä. Rakennusvirhe havaittiin vasta, kun katto painui urakan takuuajan päättymisen jälkeen. Kysymys siitä, oliko urakoitsija vastuussa virheestä sillä perusteella, että oli olennaisella tavalla laiminlyönyt sovitun laadunvarmistuksen.

Rakennusurakan yleiset sopimusehdot YSE 1998 30 §

KKO:2016:80

Työsopimus – Työsopimuksen ehtojen muuttaminen – Työsopimuksen päättäminen – Työsopimuksen irtisanominen – Työsopimuksen purkaminen

Yhtiö oli yhteistoimintaneuvottelujen jälkeen ilmoittanut työntekijöilleen toimipaikan lakkauttamisesta ja työntekijöiden siirtymisestä työskentelemään toisessa kaupungissa sijaitsevaan yhtiön toimipaikkaan. Työntekijä, jonka työsuopimukseen oli kirjattu työn suorit-

tamispaikaksi yhtiön vanha toimipaikka, ei ollut saapunut uuteen toimipaikkaan ilmoitetun muuttajakohdan jälkeen. Yhtiö oli katsonut työntekijän olevan perusteetta poissa työstä ja purkanut työsuopimuksen.

Korkein oikeus katsoi, että työnantaja voi irtisanomisen vaihtoehdona yksipuolisesti muuttaa työsuopimuksen olennaista ehtoa ilmoittamalla riittävän selvästi tiedot irtisanomisperusteesta, muutettava ehdosta ja sen voimaantuloajankohdasta sekä seurauksista siinä tapauksessa, ettei työntekijä hyväksy muutettua ehtoa.

Yhtiöllä oli sinänsä ollut oikeus irtisanoa työsuopimus sen toiminnossa tapahtuneiden muutosten johdosta tai tällä perusteella muuttaa työsuopimuksen työntekopaikkaa koskevaa ehtoa irtisanomisajakaudesta noudattaen. Kun yhtiö oli laiminlyönyt vedota irtisanomisperusteeseen asianmukaisella tavalla ja purkanut työsuopimuksen ennen työntekijän irtisanomisajan päättymistä, työntekijällä oli oikeus saada korvausta työsuopimuksen perusteettomasta päättämisestä sekä palkkaa irtisanomisajalta. Ks. KKO:1991:105 KKO:1991:187 KKO:1996:89 KKO:1997:83 KKO:2005:29 KKO:2009:17

TSL 7 luku 3 §

KKO:2016:81

Oikeudenkäyntimenettely – Riita-asia – Reformatio in peius

Kysymys reformatio in peius- eli huonontamiskiellosta osakeyhtiön hallituksen jäsenen korvausvelvollisuutta koskevassa asiassa.

► KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Yleishallintoasiat

KHO:2016:152

Tulli – Jälkikanto – Tavaranhaltija – Huolitsija – Valtuutus – Incoterms

A Oy oli ostanut hollantilaiselta yhtiöltä B:ltä tavaraa, joka oli B:n toimeksiannosta toimitettu A Oy:lle Suomeen suoraan Malesiasta. Tullille esitettyissä B:n A Oy:lle osoitta-

missa kauppalaskuissa oli ollut toimitusehtoa koskenut merkintä Delivery Duty Paid. Tulli-ilmoituksen B:n toimeksiannosta tehnyt huoltaja C Oy oli ilmoittanut tavaranhaltijaksi A Oy:n, joka oli merkitty tullauspäätöksessä tullivelalliseksi. Tullia ei ollut kannettu. Tavaroiden vapaaseen liikkeeseen laskemisen jälkeen Tulli totesi, että maahantuojien tavaroiden nimikkeet oli ilmoitettu väärin. Tulli määräsi jälkikantopäätöksillään A Oy:n maksettavaksi polkumyyntitullia, sille laskettua arvonlisäveroa ja tullinkorotusta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että jälkikantopäätöksiä ei voitu kohdistaa A Oy:öön, koska A Oy:n ilmoittaminen tulli-ilmoituksessa tavaranhaltijaksi ei ollut perustunut A Oy:n C Oy:lle antamaan valtuutukseen eikä yhtiötä muullaakaan perusteella ollut pidettävä tullikoodeksissa tarkoitettuna tavaranhaltijana. Jälkikantopäätökset kumottiin.

Äänestys 2+1–2.

Yhteisön tullikoodeksista annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2913/92 4 artikla 18 kohta, 5 artikla ja 201 artikla

KHO:2016:155

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Perheenyhdistäminen – Toimeentuloedellytys – Sitoumus – Suhteellisuusperiaate

Valittaja oli hakenut oleskelulupaa perhesiteen perusteella. Hän oli Suomessa pysyvällä oleskeluluvalla oleskelevan perheen kokoajan vaimo. Puolisoilla oli yhteinen lapsi. Asiassa oli kysymys siitä, voitiinko valittajan toimeentulon katsoa olevan turvattu.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että ensimmäisen oleskeluluvan hakijan toimeentulostaan antamaa selvitystä tuli arvioida suhteessa siihen, voitiinko hänen olettaa joutuvan turvautumaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen. Hakijalta ei tullut edellyttää enempää näyttöä kuin oli tarpeen tuon edellytyksen täyttymisen arvioimiseksi. Toimeentulo oli katsottava turvatuksi, jos hakijan esittämän selvityksen perusteella ei voitu olettaa, että hän joutuisi turvautumaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen.

Kun asiassa otettiin huomioon perheen kokoajan omat, vaikkakin

vakiintumattomat ansiotulot, hänen aktiivisuutensa työnhaussa, hänen äitinsä ja tämän puolison antamat sitoumukset ja se, että perheen kokoajan äiti oli jo yli puoleltoista vuoden ajan avustanut perheen kokoajan perhettä säännöllisesti merkittävillä summilla lähes kuukausittain, sekä se, että perheen kokoajan tilillä oli esitetty olevan merkittävä määrä rahaa, ei ollut syytä olettaa, että valittaja joutuisi toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Näin ollen valittajan toimeentulon oli katsottava olevan turvattu ulkomaalaislain 39 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Ulkomaalaislaki 39 §
Euroopan unionin perusoikeuskirja 7 artikla ja 24 artikla 2 ja 3 kohta
Neuvoston direktiivi 2003/86/EY oikeudesta perheen yhdistämiseen, johdanto-osa toinen ja neljäs perustelukappale, 1 artikla, 4 artikla 1 kohta a alakohta, 7 artikla 1 kohta c alakohta

Unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisut yhdistetyissä asioissa C-356/11 ja C-357/11, O ym., ja asiassa C-558/14, Mimoun Khachab

KHO:2016:156

Rajavartijan peruskurssi – Opiskelun keskeyttäminen määräajaksi – Kriisinhallintatehtävät – Harkintavalta

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 27b §:n 2 momentin mukaan Raja- ja merivartiokoulu voi opiskelijan hakemuksesta siirtää opiskeluoikeutta tai keskeyttää opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi.

Lainkohdan sanamuodon mukaisesti Raja- ja merivartiokoululla on harkintavaltaa siinä, hyväksyykö se opiskelun keskeyttämistä koskevan hakemuksen.

Raja- ja merivartiokoulun peruskurssin opiskelijoita ei nykyisin voimassa olevien Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain säännösten mukaan enää nimitetty opiskelunsa ajaksi määräajaiseen rajavartijan virkasuhteeseen, eikä heillä näin ollen ollut sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 25 §:ssä valtion palveluksessa oleville säädettyä ehdotonta oikeutta saada virkavapautta tai vapautusta työstä kriisinhallintatehtäviin.

Opiskelun keskeyttämistä koskevan hakemuksen hylkäävän päätöksen oli harkintavallan rajoissakin perustuttava objektiivisesti arvioiden hyväksyttäviin syihin. Kun otettiin huomioon valtion palveluksessa olevien ehdoton oikeus saada virkavapautta tai vapautusta työstä kriisinhallintatehtäviin, tällaisina syinä ei yksittäisen opiskelijan hakiessa opiskelun keskeyttämistä määräajaksi voitu pitää Raja- ja merivartiokoulun päätöksessä mainittuja operatiiviseen toimintaan liittyviä perusteita eikä Raja- ja merivartiokoulun mainitsemää budjetin tarkkuusvaatimusta.

Laki Rajavartiolaitoksen hallinnosta 27b § 2 momentti
Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 25 §

KHO:2016:157

Ulkomaalaisasia – Kansainvälisten suojelu – Vastuunmäärittämisasetus (ns. Dublin III) – Poistuminen jäsenvaltioiden alueelta – Kansainvälistä suojelua hakeneen näyttövelvollisuus

Maahanmuuttovirasto oli jättänyt Nigerian kansalaisten A:n ja tämän alaikäisen lapsen kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset tutkimatta ja käännänyt heidät Espanjaan, koska A oli hakenut kansainvälistä suojelua Espanjasta vuonna 2006 ja Espanja oli näin ollen edelleen vastuussa hänen turvapaikkahakemuksensa käsittelystä. Hallinto-oikeus oli hylännyt valituksen Maahanmuuttoviraston päätöksestä. Valittajat olivat väittäneet, että Espanjan vastuu A:n hakemuksen käsittelystä oli vastuunmäärittämisasetuksen 19 artiklan 2 kohdan nojalla lakanut, koska A oli palannut Nigeriaan vuonna 2006 ja tullut sieltä Suomeen vuonna 2014 ja siten poistunut jäsenvaltioiden alueelta vähintään kolmen kuukauden ajaksi.

Korkein hallinto-oikeus myönsi asiassa mainituilta osin valitusluvan ja totesi ratkaisussaan, että valittajat olivat sinänsä voineet vedota siihen, että A oli poistunut jäsenvaltioiden alueelta vähintään kolmen kuukauden ajaksi haettuaan kansainvälistä suojelua Espanjasta ja että vastuunmäärittämisasetuksen 19 artiklan 2 kohdan toista ala-

kohtaa ei ollut otettu huomioon heidän asiassaan. Näyttövelvollisuus jäsenvaltioiden alueelta poistumisesta oli kuitenkin siihen vetoavalla kansainvälisen suojelun hakijalla. Valittajat eivät olleet näyttäneet toteen, että A olisi poistunut jäsenvaltioiden alueelta vähintään kolmen kuukauden ajaksi sen jälkeen, kun hän oli hakenut kansainvälistä suojelua Espanjasta. Näin ollen vastuunmäärittämisasetuksen 19 artiklan 2 kohdan toista alakohtaa ei ollut sovellettava häneen.

Espanja oli vastuunmäärittämisasetuksen 3 artiklan 2 kohdan ja 20 artiklan 3 kohdan nojalla vastuussa valittajien kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten käsittelystä. Kun asiassa ei ollut perusteita katsoa, että valittajien hakemus olisi pitänyt käsitellä Suomessa myöskään vastuunmäärittämisasetuksen 17 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisen harkintavaltalausekkeen nojalla, hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ollut perusteita.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 604/2013 kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta (uudelleenlaadittu vastuunmäärittämisasetus, ns. Dublin III) 3 artikla 1 ja 2 kohta, 17 artikla 1 kohta ensimmäinen alakohta, 18 artikla 1 kohta, 19 artikla 2 kohta, 20 artikla 3 kohta ja 27 artikla 1 kohta

Ulkomaalaislaki 6 § 1 momentti, 7 § 2 momentti, 103 § 2 momentti, 146 § 1 momentti, 148 § 2 momentti ja 150 § 1 momentti
Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C-155/15, Karim

KHO:2016:159

Väylämaksu – Alennettu väylämaksu lastauskapasiteetin käyttöasteen perusteella – Alus ilman lastia

Yhtiö oli vuokrannut proomuun Suomesta kuljettaakseen sillä lastin Puolasta Norjaan. Proomu oli lähtenyt Suomesta Puolaan ilman lastia ja palannut Suomeen Norjas-

ta ilman lastia. Väylämaksu oli määrättävä lastauskapasiteetin käyttöasteen perusteella alennettuna väylämaksulain 11 §:n mukaisesti.

Äänestys 3–2.

Väylämaksulaki 11 §

KHO:2016:161

Asiakirjajulkisuus – Tiedon luovutustapa – Viranomaisen henkilökisteri – Henkilötietojen käsittely – ”Yleisesti saatavilla olevat tiedot” – Asiantuntijalääkäri

Asiassa oli kysymys siitä, oliko lakiasiantuntijatoimistolla oikeus saada Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) tiedot sen asiantuntijalääkäreiden nimistä ja heidän lääketieteellisistä erikoisalueistaan julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tietojen luovutustavalla. Pyydetty tiedot olivat sinänsä julkisia. Koska kysymys oli henkilötietojen antamisesta viranomaisen henkilökisteristä, tietojen antamisen edellytyksenä sanotun lainkohdan mukaisella tietojen luovutustavalla eli kopiona, tulosteena tai sähköisessä muodossa oli kuitenkin se, että luovutuksensaajalla oli henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää pyytämäänsä tietoja.

Lakiasiantuntijatoimisto oli esittänyt vaatimuksensa tietojen luovutustavasta ja niiden käsittelyoikeudesta perustuvan henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 8 kohtaan. Lainkohdan määritelmän ”yleisesti saatavilla olevat tiedot” ei sen sanamuodon, systemaattisen aseman sekä lainvalmisteluaineistosta ilmenevän perusteella voitu arvioida tarkoittavan kaikkia viranomaisen hallussa olevia julkisia tietoja vaan esimerkiksi julkaistuja tietoja ja yleiseen käyttöön tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä julkisia tietoja. Lainkohdassa ei tarkoitettu pelkästään viranomaisen omaan toimintaan liittyviä tarpeita varten perustettuun henkilökisteriin sisältyviä tietoja, vaikka tällaiseen rekisteriin sisällytetyt tiedot sinällään olisivatkin julkisia. Valviran asiantuntijalääkäreitä koskevat sen henkilökisteriin sisällytetyt tiedot eivät siten olleet sanotussa lainkohdassa tarkoitettuja yleisesti saatavilla olevia tietoja. Lakiasian-

toimistolla ei ollut sanotun lainkohdan perusteella oikeutta pyytäämiensä henkilötietojen käsittelyyn eikä siten myöskään oikeutta saada pyytämäänsä tietoja julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaisella tietojen luovutustavalla.

Vrt. yksityishenkilön pyyntöön annettu julkaisematon ratkaisu KHO 29.3.2010 T 651 ja KHO 2012:88.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki) 16 § 3 momentti

Henkilötietolaki 1 §, 3 § 1, 2 ja 3 kohta, 8 § 1 momentti 8 kohta ja 4 momentti

KHO:2016:162

Ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelta – Lääkevalmisteen myyntilupa – Hajautettu hakemusmenettely – Osallistuva jäsenvaltio – Rinnakkaisvalmiste – Dokumentaatio suoja – Vertailuvalmiste – Tehokas oikeussuoja – Kansallisen viranomaisen toimivalta – Kansallisen tuomioistuimen toimivallan laajuus

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea oli myöntänyt rinnakkaisvalmisteele hajautetun hakemusmenettelyn jälkeen kansallisen myyntiluvan. Rinnakkaisvalmisteen myyntiluvan myöntämistä koskevassa hajautetussa hakemusmenettelyssä Tanska oli toiminut viitejäsenvaltiona ja Suomi yhtenä osallistuvana jäsenvaltiona. Alkuperäislääkkeen eli vertailuvalmisteen myyntiluvan haltija oli dokumentaatio suoja perusteella hakenut muutosta Fimean myöntämään kansalliseen myyntilupa.

Vertailuvalmisteen myyntiluvan haltijan mukaan sille kuuluva dokumentaatio suoja ei ollut Fimean päätöstä tehtäessä vielä päättynyt. Tämä johtui vertailuvalmisteen myyntiluvan haltijan mukaan siitä, ettei hajautetussa menettelyssä dokumentaatio suojaajan alkamisajankohdan kannalta määrävänä olevan saksalaisen lääkevalmisteen myyntiluvan myöntäminen ollut tapahtunut ihmislääkediagnostiikan mukaisesti. Rinnakkaisvalmisteen myyntiluvan haltijan mukaan Fimealla kansallisena toimivaltaisena vi-

ranomaisena ei ollut hajautetussa menettelyssä toimivaltaa kyseenalaistaa dokumentaatio suojan alkamisajankohtaa.

Korkein hallinto-oikeus päätti esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan SEUT 267 artiklassa tarkoitetun ennakkoratkaisupyyntön:

1. Onko ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä ja annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY 28 artiklan 5 kohtaa ja 29 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että direktiivin 28 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun, geneeristä valmistetta koskevaan hajautettuun myyntilupamenettelyyn osallistuvan jäsenvaltion toimivaltaisella viranomaisella ei ole itsenäistä toimivaltaa arvioida kansallista myyntilupaa myöntäessään vertailuvalmisteen dokumentaatio suoja-ajan alkamisajankohtaa?

2. Mikäli ensimmäiseen kysymykseen on vastattava siten, että jäsenvaltion toimivaltaisella viranomaisella ei ole itsenäistä toimivaltaa arvioida kansallista myyntilupaa myöntäessään vertailuvalmisteen dokumentaatio suoja-ajan alkamisajankohtaa:

– onko tämän jäsenvaltion tuomioistuimen kuitenkin vertailuvalmisteen myyntiluvan haltijan valituksesta tutkittava dokumentaatio suojan alkamisajankohtaa, vai koskeeko tuomioistuinta sama rajoitus kuin jäsenvaltion kansallista viranomaista?

– kuinka kysymyksessä olevassa kansallisessa tuomioistuimessa toteutetaan siinä tapauksessa vertailuvalmisteen myyntiluvan haltijan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklaan ja ihmislääke-direktiivin 10 artiklaan perustuva oikeus saada tehokasta oikeussuojaa dokumentaatio suojaa koskevilta osin?

– sisältyykö tehokasta oikeussuojaa koskevaan vaatimukseen kansalliselle tuomioistuimelle kuuluva velvollisuus tutkia, onko vertailuvalmisteen toisessa jäsenvaltiossa myönnetty alkuperäinen myyntilupa myönnetty ihmislääke-direktiivin säännösten mukaisesti?

Lääkelaki 21 § 1 momentti 4 kohta, 21 a § 1 momentti, 23 § 1 ja 2 momentti ja voimaantulosäännös (853/2005)

Ihmislääkedirektiivi 2001/83/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2004/27/EY, johdanto-osa 12 perustelukappale, 6 artikla 1 kohta 1 ja 2 alakohta, 8 artikla 3 kohta i alakohta, 10 artikla 1 kohta a alakohta iii alakohta ja 2 kohta, 19 artikla 1 kohta, 28 artikla, 29 artikla ja 126 artikla ensimmäinen kohta

Euroopan unionin perusoikeuskirja 47 artikla

Euroopan unionista tehty sopimus (SEU) 19 artikla 1 kohta

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT) 267 artikla

Unionin tuomioistuimen tuomiot C-452/06, *Synthon*

(ECLI:EU:C:2008:565, tuomion 29, 31 ja 32 kohta), C-104/13, *Olainfarm* (ECLI:EU:C:2014:2316, tuomion 34, 38 ja 40 kohta) ja C-527/07, *Generics* (ECLI:EU:C:2009:379, tuomion 12, 13 ja 21 kohta sekä 30 kohta oikeustapausviittauksineen)

KHO:2016:163

Ylimääräinen muutoksenhaku – Purkuhakemus – Hallintolainkäyttölain muutos – Voimaantulo – Siirtymäsäännös – Kantelun ja purun rajoittaminen

Hallintolainkäyttölain muuttamisesta annetun lain 891/2015 siirtymäsäännöksen, jonka mukaan muutoksenhaussa ennen lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ei katsottu koskevan kantelun ja purun rajoittamista koskevaa hallintolainkäyttölain 64 a §:ää. Hallintolainkäyttölain 64 a §:n säännöstä oli siten sovellettava niihin päätöksen poistamista tai purkamista koskeviin asioihin, joissa päätöksen poistamista tai purkamista koskeva hakemus oli tullut vireille sanotun lainkohdan voimaantulon 1.1.2016 jälkeen.

Äänestys 17+1-2 (täysistunto)

Hallintolainkäyttölaki 64 a §

KHO:2016:164

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Maahantulosäännösten kiertäminen – Maahantulo kiellon rikkomisen – Perheen yhdistäminen

Ulkomaalaisen maahantulo edellytti ulkomaalaislain 11 §:n mu-

kaan muun ohella, että häntä ei ollut määrätty maahantulo kielloon.

Oleskelulupa voitiin lähtökohdaisesti jättää myöntämättä ulkomaalaislain 36 §:n 2 momentin nojalla, jos ulkomaalainen oli saapunut Suomeen maahantulo kiellon voimassa ollessa tai jos hän oli hakenut oleskelulupaa maahantulo kiellon voimassa ollessa ja maahantulo kiello oli voimassa vielä maahanmuuttoviranomaisen antamassa päätöksensä hakemuksen johdosta. Oleskelulupa voitiin tällaisissa tilanteissa jättää myöntämättä siinäkin tapauksessa, että oleskelulupahakemuksen peruste olisi ollut sinänsä todellinen.

Kun oleskelulupaa oli haettu perhesiteen perusteella, oleskeluluvan myöntämättä jättämistä harkittaessa oli kuitenkin otettava huomioon myös ulkomaalaislain 66 a §:ssä säädetyt seikat. Lisäksi käännyttämistä ja maahantulo kielloa harkittaessa oli otettava huomioon 146 §:ssä säädetyt seikat.

Ulkomaalaislaki 11 § 1 momentti 4 kohta, 36 § 2 momentti, 66 a § ja 146 §

Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Darren Omoregie ym. v. Norja

KHO:2016:165

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Perheside – Adoptio – Lapsen etu – Tosiasiallinen huoltajuus

Valittajien ja hakijan välille oli vahvistettu 3.2.2012 Norsunluurannikon alioikeudessa ns. heikko adoptio eli adoption simple. Adoption simple on Suomen oikeusjärjestelmän mukaan lähinnä huoltajuus-suhde. Hovioikeus oli päätöksellään 7.12.2012 vahvistanut valittajille hakijan huoltajuuden. Asiassa oli kyse siitä, muodostaako Norsunluurannikolla vahvistettu ns. adoption simple sellaisen perhesiteen hakijan ja valittajien välille, että hakijaa voidaan ulkomaalaislain 37 §:n ja 50 §:n 1 momentin tarkoittamassa mielessä pitää valittajien perheenjäsenenä.

Valittajien suhde lapseen täytti muodollisen huoltajuusedellytyksen. Tosiasiallista perhe-elämää hakijan ja valittajien välillä ei ollut väitettäkään olleen. Oleskelulupa

oli tällä perusteella hylätty, koska perhesidettä ulkomaalaislain 37 §:n tai 50 §:n 1 momentin tarkoittamassa mielessä ei ollut. Asiakirjoista ei ilmennyt, että hakija olisi täysin riippuvainen huoltajistaan. Toive saada lapselle paremmat elinolosuhteet Suomessa kuin mitä hänellä kotimaassaan on, ei vastaa täyttä riippuvuutta ulkomaalaislain 50 §:n 2 momentin tarkoittamassa mielessä. Hakijaa ei tämän vuoksi voitu pitää lain tarkoittamana muuna omaisena, jolle voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen perusteella.

Se, että huoltajuutta hakijan kotimaassa kutsutaan heikoksi adoptioksi, ei voi merkitä, että sille annettaisiin Suomessa erilainen merkitys kuin muille huoltajuussuhteille oleskelulupaa harkittaessa. Tällainen menettely olisi kansainvälisen adoptiojärjestelyn kiertämistä. Adoptio tulee toteuttaa adoptioilaisissa tarkoitetussa järjestyksessä.

Lain tarkoittamaa perhesidettä tai kiinteää perhe-elämää ei ollut. Hakijan kulttuuriset ja sosiaaliset siteet painottuivat selvästi kotimaahan. Tämän vuoksi ei ollut aihetta arvioida asiaa eri tavoin myöskään ulkomaalaislain 66a §:n valossa.

Hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei ollut syytä muuttaa.

Ulkomaalaislaki 37, 50 ja 66a §

KHO:2016:166

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Perheenyhdistäminen – Avioliitto – Maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen – Perusteltua aihetta epäillä – Tosiasiallinen perhe-elämä – Jälkiseikat – Näyttövelvollisuuden siirtyminen

Oleskeluluvan hakija oli hakenut oleskelulupaa solmittuaan avioliiton Suomen kansalaisen kanssa. Hakija oli tätä ennen hakenut kolme kertaa oleskelulupaa Suomeen muulla perusteella, mutta oli saanut hakemuksiinsa kielteiset päätökset. Avioliitto solmittiin vajaa kolme viikkoa sen jälkeen kun hakija oli saanut käännättämispäätöksen tiedokseen. Maahanmuuttovirasto hylkäsi hakemuksen sillä perusteella, että oli perusteltua ai-

hetta epäillä, että avioliitto oli solmittu maahantulosäännösten kiertämiseksi.

Oleskeluluvan hakija ja hänen puolisonsa olivat hallinto-oikeudessa toimitetussa suullisessa käsittelyssä osoittaneet, että he asuvat vakituisesti yhdessä ja tekevät pariskuntana arkielämään kuuluvia asioita yhdessä. Tähän nähden hakijan oleskelulupahakemusta ei tullut hylätä ulkomaalaislain 36 §:n 2 momentin nojalla.

Hallinto-oikeuden ja Maahanmuuttoviraston päätökset kumottiin ja asia palautettiin Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi oleskeluluvan myöntämistä varten. (toim.)

Ulkomaalaislaki 36 § 2 momentti, 37 § 1 momentti, 50 § 1 momentti ja 66a §
Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla

KHO:2016:167

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Muu omainen – Toissijaista suojelua saanut perheenkokoaja – Kiinteä perhe-elämä – Kohtuuttomuus

Asiassa oli ratkaistavana, oliko oleskeluoikeuden epäminen toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen Irakin kansalaisen vanhemmilta ulkomaalaislain 115 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla kohtuutonta muun ohella sen vuoksi, että asianomaisten oli Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämänsä kiinteää perhe-elämää.

Perheenkokoaja oli asunut oleskelulupaa hakeneiden vanhempiensa kanssa koko elämänsä ja myös avioitumisensa jälkeen siihen saakka, kun hän oli lähtenyt Suomeen. Ei ollut syytä epäillä, että perheenkokoajan, hänen vaimonsa ja lastensa sekä oleskeluluvan hakijoiden tarkoitus olisi jatkaa yhdessä asumistaan Suomessa. Asianomaisten tarkoituksena oli katsottava olevan aikaisemmin viettämänsä kiinteän perhe-elämän jatkaminen Suomessa. Koska perheenkokoaja ei ollut voinut palata kotimaahansa, hänen ja hänen vanhempiensa välisen perhe-elämän ei ollut katsottava päättyneen vapaaehtoisesti. Perheenkokoajan vanhempien oli katsottava hakenneen oleskelulupaa viipymättä.

Näin ollen ja kun otettiin vielä huomioon se, että perheenkokoajan vanhemmilla ei ollut enää sukulaisia kotipaikassaan ja heidän oli kertomansa mukaan muutettava säännöllisin väliajoin asunnosta toiseen, oleskeluluvan epäämistä oli pidettävä ulkomaalaislain 115 §:ssä tarkoitetulla tavalla kohtuuttomana. Vanhemmille oli myönnettävä oleskeluluvat ulkomaalaislain 115 §:n nojalla.

Ulkomaalaislaki 115 § 1 momentti

KHO:2016:168

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Perheside – Huoltaja – Yhteishuoltaja – Lapsi – Asuinpaikka – Poliisilaitos

Poliisilaitos oli hylännyt perhesiteen perusteella tehdyn alaikäisen lapsen jatko-oleskelulupahakemuksen sillä perusteella, että molemmat vanhemmat olivat lapsen huoltajia eikä poliisilaitos ollut vakuuttunut lapsen äidin allekirjoituksen oikeellisuudesta. KHO kumosi poliisilaitoksen päätöksen ja palautti asian poliisilaitokselle uudelleen käsiteltäväksi.

KHO totesi, että oleskelulupa koskee lapsen mahdollisuutta oleskella Suomessa. Oleskeluluvalla ei voitu määrätä lapsen asuinpaikasta eikä asuinmaasta, vaan tästä päättäminen kuuluu lapsen huoltajien päätösvaltaan sen mukaisesti kuin laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säädetään. Oleskeluluvan hakija on lapsi itse, vaikka oleskelulupahakemuksen tekee lapsen huoltaja lapsen puhevallan käyttäjänä. Ulkomaalaislaissa ei ole säädetty alaikäisen lapsen oleskeluluvan myöntämisen edellytykseksi, että lapsen huoltajina olevien vanhempien tulisi yhdessä allekirjoittaa oleskelulupahakemus. Oleskeluluvan oikeusvaikutukset huomioon ottaen lapsen edun turvaaminen ei edellytä, että molemmat vanhemmat antavat suostumuksen jatko-oleskeluluvan hakemiselle.

Lapsi oli asunut oleskeluluvalla Suomessa. Vanhempien avioeron jälkeen lapsen isä oli voinut toisena huoltajana käyttää yksin lapsen puhevaltaa jatko-oleskelulupaa koskevassa asiassa. Hakemuksen johdosta poliisilaitoksen oli tullut tarvittaessa kuulla toista huoltajaa. Poliisilaitos ei kuitenkaan ollut voinut

hylätä hakemusta sillä perusteella, että lapsen äiti ei ollut käynyt poliisilaitoksella allekirjoittamassa hakemusta, eikä äidin suostumuksen puuttuminen ole ollut esteenä jatko-oleskelulupahakemuksen käsittelylle. Koska lapsen isä oli määrätty hänen toiseksi huoltajakseen käräjäoikeuden lainvoimaisella päätöksellä, lapsi oli isänsä perheenjäsen, jolle voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen perusteella.

Hallintolaki 14 §
Ulkomaalaislaki 6 § 1 momentti, 7 § 2 momentti, 37 § 1 momentti, 54 § 1 momentti ja 66a §
Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla
Passilaki 11 §

KHO:2016:170

Ulkomaalaisasia – Oleskeluluvan peruuttaminen – Perhesiteen katkeaminen – Perheen kokoajan kuolema – Suhteellisuusperiaate

Poliisilaitos oli peruuttanut A:lle perhesiteen perusteella myönnetyn jatko-oleskeluluvan, koska A:n avioliitto oli päätynyt hänen puolisonsa kuoltua työtaturman seurauksena, eikä niitä edellytyksiä, joiden perusteella oleskelulupa oli myönnetty, siten ollut enää olemassa.

Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan se, ettei enää ollut olemassa niitä edellytyksiä, joiden perusteella oleskelulupa myönnettiin, oli ulkomaalaislain 58 §:n 5 momentin nojalla tehtävän oleskeluluvan peruuttamisen oikeudellinen edellytys. Jos tämä edellytys täyttyi, oli vielä harkittava, oliko oleskelulupa peruutettava, kun otettiin huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat.

Oikeudellinen edellytys A:n oleskeluluvan peruuttamiselle oli ollut olemassa. Kun kuitenkin otettiin huomioon erityisesti perhesiteen katkeamisen syy, A:n siteet ja aktiivinen pyrkimys kotoutua Suomeen, se, että A:n oleskeluluvan edellytykset tulisivat uudelleen harkittaviksi oleskeluluvan päättyessä, ulkomaalaislain 58 §:n 5 momentin esityöt ja perhesiteen päättyttyä myönnettävän jatkoluvan edellytykset, A:n oleskelulupaa ei ollut tullut peruuttaa ulkomaalaislain 58 §:n 5 momentin nojalla.

Asiaa ei ollut arvioitava toisin sillä perusteella, että kotimaahan

palaaminen ei olisi ollut A:lle kohtuuttoman vaikeaa. (toim.)

Ulkomaalaislaki 5 § ja 58 § 5 momentti

KHO:2016:171

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Suomen kansalaisen muu omainen – Iäkäs vanhempi – Kiinteä perhe-elämä – Täysin riippuvuus

Venäjän kansalainen A oli hakenut oleskelulupaa perhesiteen perusteella. Perheen kokoaja oli hänen aikuinen tyttärensä, joka oli Suomen ja Venäjän kansalainen.

Asiassa oli ratkaistavana, oliko oleskelulupahakemuksen hylkääminen ulkomaalaislain 50 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla kohtuutonta. Mainitun säännöksen mukaan oleskelulupa myönnetään Suomessa asuvan Suomen kansalaisen muulle omaiselle kuin perheenjäsenelle, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta Suomen kansalaisesta.

A oli asunut tyttärensä ja tämän perheen kanssa samassa taloudessa Venäjällä vuoteen 2001, jolloin tytär perheineen oli muuttanut Suomeen. Tämän jälkeen asianomaiset olivat puolin ja toisin viettäneet aikaa toistensa luona vuosittain noin kahdeksan kuukautta. Kiinteän perhe-elämän ei kuitenkaan katsottu jatkuneen aikana, jolloin asianomaisilla on ollut omat kotinsa eri maissa. Aikaisemmin vietettyä kiinteää perhe-elämää katsottiin päättyneen vuonna 2001.

A oli oleskelulupahakemuksensa tueksi vedonnut myös terveydentilansa heikentymiseen. Vaikka hän tarvitsi apua päivittäisessä elämässään ja vaikka hän ei voisi asua yksin, hän ei ollut terveydentilansa johdosta riippuvainen nimenomaan Suomessa asuvasta tyttärestään, vaan hänelle voitiin hankkia hoitoa ja apua muilta tahoilta hänen kotimaassaan. Vaikka asianomaisten olosuhteet olivat muuttuneet niin, että matkustaminen puolin ja toisin oli vaikeutunut, muutosta ei voitu pitää sellaisena, että A:n ei sen vuoksi voitaisi enää kohtuudella edellyttää jatka-

van elämistä kotimaassaan. A:ta ei voitu pitää täysin riippuvaisena Suomessa asuvasta tyttärestään.

Oleskeluluvan epääminen A:lta ei siten ollut kohtuutonta ulkomaalaislain 50 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Ulkomaalaislaki 50 § 2 momentti
Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla
Euroopan ihmisoikeussopimuksen tuomio *Senchishak v. Suomi*

KHO:2016:172

Ympäristönsuojelulaki – Hallintopakko – Lupamääräysten noudattamisen valvonta – Melumittaus – Meluraja-arvo

Ympäristö- ja rakennuslautakunta oli hylännyt B:n ja hänen asiakumppaneidensa hallintopakko-hakemuksen ja todennut, että melumittaukset oli suoritettu asianmukaisesti eikä niiden uusimiseksi ollut riittäviä perusteita.

Hallinto-oikeus oli B:n ja hänen asiakumppaneidensa valituksesta kumonnut ympäristö- ja rakennuslautakunnan päätöksen ja määrännyt melumittauksen uusittavaksi.

Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja saattoi voimaan ympäristö- ja rakennuslautakunnan päätöksen.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että melumittauspöytäkirja itsessään ei ollut valituksen kohteena, eikä lautakunta ollut voinut tehdä sen hyväksymistä koskevaa valituskelpoista hallintopäätöstä. Melumittauksia koskevan valvonnallisen lupamääräyksen 2.4 tarkoituksena oli varmistaa, että toiminnan aiheuttama melu ei ylittänyt lupamääräyksessä 2.1 määrättyjä meluraja-arvoja lähimmässä häiriintyvissä kohteissa. Melumittauksen toteuttamisvaiheessa voitiin esimerkiksi mittauspisteitä muuttaa, jos se oli perusteltua mittausteknisistä syistä. Riittävää oli, että mittaus oli toteutettu riittävän hyvin toiminnasta aiheutuvien melutasojen luotettavaksi selvittämiseksi.

Ympäristönsuojelulaki (86/2000) 84 § 1 momentti 2 kohta

Äänestys perusteluista 5–2

KHO:2016:174

Ulkomaalaisasia – Kansainvälinen suojeleminen – Seksuaalinen

suuntautuminen – Homoseksuaali – Tansania – Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättäminen

Tansanian kansalainen A oli tullut Suomeen opiskelijana vuonna 2005. Hänelle oli myönnetty oleskelulupa opiskelua varten heinäkuuhun 2010 ja työntekijän oleskelulupa toukokuuhun 2012 asti, jonka jälkeen A:n vireille panemat jatko-oleskelulupaa koskevat hakemukset oli hylätty. Maahanmuuttovirasto oli huhtikuussa 2014 päättänyt A:n karkottamisesta kotimaahansa. Hallinto-oikeus oli marraskuussa 2014 jättänyt karkottamista koskevasta Maahanmuuttoviraston päätöksestä tehdyn valituksen tutkimatta sen vuoksi, ettei sitä ollut tehty säädettyssä määräajassa. Tämän jälkeen A oli hakenut kansainvälistä suojelua perusteenaan hänen homoseksuaalina kotimaassaan kohtamansa vaikeudet.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli muun ohella ratkaistavana kysymys, oliko A:lla seksuaalisen suuntautumisen vuoksi perustellusti aiheita pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan Tansaniassa tai oliko esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että hän homoseksuaalisuutensa vuoksi joutuisi siellä todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei A:n homoseksuaalisuuteen vetoamisen ajankohdalle voitu antaa merkitystä arvioitaessa hänen kertomuksensa uskottavuutta. A:n opiskeluun ja työntekoon perustuneet aiemmat oleskelulupahakemukset eivät olleet edellyttäneet seksuaalisen suuntautumisen esille tuomista. Vasta maasta poistamista koskevan asian valmistelu, Maahanmuuttoviraston päätös A:n karkottamisesta ja sitä koskeva hallinto-oikeuden päätös olivat merkinneet, että vaara A:n palautuksesta Tansaniaan oli muuttunut todelliseksi. Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemiselle vasta usean vuoden maassa oleskelun jälkeen oli katsottava olleen hakemuksen vireille tullessa voimassa olleen ulkomaalaislain 95 §:n (301/2004) 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettu muu perusteltu syy.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että henkilön seksuaalinen suun-

tautuminen on ominaisuus, joka on niin keskeinen osa hänen identiteettiään, ettei häntä voida vaatia luopumaan siitä. Unionin tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa X ym. (C-199/12-C-201/12) antamassa tuomiossa lausutulla tavalla kansainvälistä suojelua hakevan henkilön ei voida odottaa pitävän homoseksuaalisuuttaan alkuperämaassaan salassa vainolta välttyäkseen. Henkilön mahdollisuutta noudattaa pidättyvyyttä seksuaalisen suuntautumisen ilmaisemisessa ei myöskään voida kohtuullisesti odottaa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei hallinto-oikeus ollut voinut perustaa A:n kansainvälisen suojelun tarvetta koskevaa oikeudellista arviotaan hänen seksuaalisen suuntautumisen osalta pitämään matalaan profiiliin. Asiassa oli sen sijaan kaikki Tansaniaan liittyvät asiaan vaikuttavat tosiseikat ja A:n henkilökohtaiset olosuhteet huomioon ottaen selvittävä, muodostaako A:n väitetty homoseksuaalisuus Tansaniassa sellaisen uhan, että hän voi perustellusti pelätä henkilökohtaisen tilanteensa valossa tosiasiallisesti joutuvansa vainoksi katsottavien tekojen kohteeksi, tai onko merkittäviä perusteita uskoa, että hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa kotimaassaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei A:lla ollut perusteltua vainon pelkoa tai vakavan haitan vaaraa. Valitus hylättiin.

Ulkomaalaislaki 87, 87 a ja 88 § sekä 95 § (301/2004)

KHO:2016:175

Maankäyttö ja rakentaminen – Katusuunnitelma – Asemakaavan mukainen ympäristö – Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö – Suuri Rantatie

Katusuunnitelma oli hyväksytty osalle Museoviraston RKY-inventoinnissa (2009) mainittua Suurta Rantatietä. Nykytilassa tie oli sorapintainen ja varustettu avo-ojilla. Tie oli kulkutienä tiiviisti rakennetun pientaloalueen tonteille. Katusuunnitelmassa oli kysymys ajoradan sekä jalankululle ja pyöräilylle varatun alueen erottamisesta toisistaan, niiden päällystämisestä asfaltilla sekä ajorataa ja tonttien kui-

vatusta parantavien sadevesiviemäreiden rakentamisesta.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 41 §:n 1 momentin mukaan katusuunnitelmassa tulee muun ohella esittää kadun sopeutuminen ympäristöön ja vaikutukset ympäristökuvaa, jos se alueen tai rakentamistoimenpiteen luonteen vuoksi on tarpeen. Mainittua asetuksen säännöstä ei ollut sanamuotonsa perusteella rajattu tarkoitamaan vain asemakaavassa huomioon otettua ympäristöä. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin totesi, että lähtökohtana säännöstä tulkittaessa on pidettävä maankäyttö- ja rakennuslain 85 §:n 1 momenttia, jonka mukaan katu on suunniteltava siten, että se sopeutuu asemakaavan mukaiseen ympäristöönsä.

Katusuunnitelma noudatti alueella voimassa olevaa asemakaavaa ja sijoittui asemakaavassa osoitetulle katualueelle. Katu sopeutui muutoinkin asemakaavan mukaiseen ympäristöönsä. Katusuunnitelmaa laadittaessa ei voitu poiketa asemakaavasta sillä perusteella, että katu sijoittui RKY-inventointiin sisältyvän kohteen alueelle.

Kun lisäksi otettiin huomioon RKY-inventoinnin oikeusvaikutukset ja asemakaavan sisältö sekä se, että katusuunnitelman mukainen kadun linjaus käytännössä noudatti Suuren Rantatien linjausta, katusuunnitelmassa ei ollut ollut tarpeen käsitellä laajemmin katusuunnitelman vaikutuksia rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 24 § 2 momentti, 83 ja 85 §

Maankäyttö- ja rakennusasetus 41 §

KHO:2016:176

Televisiomainonta – Katkotunnus – Jaettu kuvatila – Mainos – Mainosaika – Sponsoritunnus – Mustat sekunnit – Unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisu

Viestintävirasto oli päätöksellään antanut yhtiölle televisio- ja radio-toiminnasta annetussa laissa (744/1998) tarkoitettun huomautuksen ja velvoittanut yhtiön jatkossa korjaamaan laiminlyöntinsä, koska yhtiön mainosten välissä esittämät katkotunnukset eivät olleet olleet lainmukaisia ja koska yhtiö oli ylittänyt laissa säädetyn mainosajan enimmäiskeston.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, unionin tuomioistuimen annettua asiassa korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisupyyntönsä johdosta tuomion (C314/14 Sanoma Media Finland–Nelonen Media, EU:C:2016:89), että kuvatilankäytön jakamista ei pidetty audiovisuaalisen ohjelman televisiomainoksista erottavana katkotunnukseksi, kun osa kuvatilasta oli varattu ohjelman lopputeksteihin ja osa kuvatilasta yhtiön kanavan tulevien ohjelmien esittelyyn menupohjalla. Lisäksi korkein hallinto-oikeus katsoi, että sponsoritunnusten esittäminen muulloin kuin sponsoroidun ohjelman yhteydessä sekä mainospalojen välissä olevat ja mainoskatkoa seuraavat mustat sekunnit, joilla erotetaan mainokset muusta ohjelmasisällöstä, tuli sisällyttää televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 29 §:n 1 momentissa tarkoitettuun televisiomainosten lähettämisen enimmäisaikaan.

Näin ollen korkein hallinto-oikeus katsoi, kuten Viestintävirasto ja hallinto-oikeus, että yhtiö oli menetellyt televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain vastaisesti, koska mainosten välissä esitetyt katkotunnukset eivät olleet olleet lainmukaisia ja koska yhtiö oli ylittänyt laissa säädetyn mainosajan enimmäiskeston sponsoritunnusten ja mustien sekuntien osalta.

Laki televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998) 2 § (306/2010) 2, 3, 13, 14 ja 16 kohta, 21 § (306/2010) 1 momentti, 22 § (306/2010) 1 ja 2 momentti, 26 § (306/2010) 2 momentti, 29 § (306/2010), 35 § (306/2010) 1 momentti ja 36 § (394/2003) 1 momentti
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) (kodiifoitu toisinto) 1 artikla 1 kohta a, b, h, i ja k alakohta, 4 artikla 1 kohta, 10 artikla 1 kohta c alakohta, 19 artikla 1 kohta, 23 artikla 1 ja 2 kohta ja 26 artikla
Unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C314/14 Sanoma Media Finland – Nelonen Media (ECLI:EU:C:2016:89)
Ks. KHO 2014:116

KHO:2016:177

Ulkomaalaisasia – Perheenyhdistäminen – Perheen kokoaja – Perheenjäsen – Muu omainen – Puolison äiti – Anoppi

Perheen kokoajan puolison äitiä ei katsottu sellaiseksi ulkomaalaislain 115 §:ssä tarkoitetuksi muuksi omaiseksi, jolle voidaan myöntää oleskelulupa perheen yhdistämisen perusteella.

Neuvoston direktiivin 2003/86/EY oikeudesta perheen yhdistämiseen 4 artiklan 2 kohdan alakohta
Ulkomaalaislaki 37 ja 115 §

KHO:2016:178

Kansalaisuusasia – Kansalaisuusaseman määrittäminen – Kaksoiskansalaisuus – Hyvän hallinnon perusteet – Luottamuksensuoja – Viranomaisen velvollisuus korvata oikeudenkäyntikulut

Egyptin kansalainen oli vuonna 1971 saanut hakemuksesta Suomen kansalaisuuden. Hän oli vuonna 1997 saanut Egyptin kansalaisuuden uudestaan. Maahanmuuttovirasto määritteli omasta aloitteestaan hänen kansalaisuusasemansa vuonna 2013 uudelleen ja katsoi, että häntä oli pidettävä Suomessa Egyptin kansalaisena, koska hän oli vuoden 1968 kansalaisuuslain mukaan menettänyt Suomen kansalaisuutensa vuonna 1997.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että asiaa ei ajan kulumisen seurauksena voitu ratkaista yksinomaan vuonna 1997 voimassa olleen kansalaisuuslain säännöksiä soveltaen, vaan asiaa tuli arvioida myös hyvän hallinnon ja luottamuksensuojan periaatteiden valossa. Merkitystä oli annettava yhtiöltä päätöksellä saavutettavaan julkiseen etuun ja toisaalta kansalaisuusaseman uudelleen määrittämisestä asianomaiselle henkilölle aiheutuvaan haittaan. Kun otettiin huomioon päätöksen tekemiseen johtaneet olosuhteet, ei yli 40 vuotta jatkuneen oikeusaseman muuttamista asianomaisen vahingoksi voitu pitää lainmukaisena.

Asiassa oli kysymys myös Maahanmuuttoviraston velvollisuudesta suorittaa oikeudenkäyntikulujen korvausta.

Suomen perustuslaki 2 § 3 momentti ja 21 §
Hallintolaki 6 §
Kansalaisuuslaki (359/2003) 1 § 2 momentti, 3 § 1 momentti, 36 § 1 momentti
Hallintolainkäyttölaki 74 §
Ks. myös KHO:2016:179 (dnro 816/3/15)

KHO:2016:179

Kansalaisuusasia – Kansalaisuusaseman määrittäminen – Kaksoiskansalaisuus – Hyvän hallinnon perusteet – Luottamuksensuoja – Vakiintuneet olosuhteet – Maahanmuuttovirasto – Toimivalta

Maahanmuuttovirasto oli ottanut viran puolesta ratkaistavakseen väestötietoihin yli 25 vuoden ajan Suomen kansalaiseksi merkityn A:n kansalaisuusaseman määrittämisen ja todennut päätöksessään, että A:ta oli Suomessa pidettävä Israelin kansalaisena.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kansalaisuuslain 36 §:ää oli tulkittava siten, että Maahanmuuttovirastolla oli oikeus myös omasta aloitteestaan ottaa kansalaisuusaseman määrittämistä koskeva kysymys ratkaistavakseen. Asiassa oli kuitenkin erityistä merkitystä sillä, että A:ta oli pitkään pidetty Suomen kansalaisena julkisesti luotettavissa väestötiedoissa. Väestötiedoista ilmenevän kansalaisuusaseman vakiintuminen johti ajan kuluessa myös oikeudellisen pysyvyyssuojan vahvistumiseen. Kansalaisuusaseman pysyvyyteen liittyi oikeutettuja odotuksia, eikä sen muuttamista enää usean kymmenen vuoden jälkeen voitu perustella yksinomaan sillä, ettei A syntyesään olisi voinut saada Suomen kansalaisuutta äidiltään B:lta, joka oli menettänyt sen aikaisemmin. Asia oli ratkaistava hyvän hallinnon ja luottamuksensuojan periaatteita soveltaen. Tämä edellytti päätöksellä tavoiteltujen julkisten etujen ja siitä yksityiselle aiheutuvien haitallisten seurausten punnintaa. Asiaan tapauksessa liittyvät eri näkökohdat huomioon ottaen A:n kansalaisuusasemaa ei voitu enää uudelleen määrittellä muuksi kuin Suomen kansalaiseksi, vaan häntä oli oikeudellisesti pidettävä Suomen kansalaisena.

Suomen perustuslaki 21 §
Hallintolaki 6 §
Kansalaisuuslaki 36 §

KHO:2016:181

Ulkomaalaisasia – Kansainvälinen suojelu – Poissulkemislauseke – Näytön arviointi – Näyttövelvollisuus – Perusteltua aihetta epäillä

Maahanmuuttovirasto ja hallinto-oikeus olivat katsoneet A:lla olevan perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitettulla perusteella. Asiassa ei näin ollen ollut riittä turvapaikan myöntämisen edellytyksistä. Maahanmuuttovirasto ja hallinto-oikeus olivat kuitenkin katsoneet oleen perusteltua aihetta epäillä hänen syyllistyneen ulkomaalaislain 87 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tekoihin, minkä vuoksi hänelle ei ollut myönnetty turvapaikkaa. Asiassa tuli näin ollen arvioida, oliko näytetty, että ulkomaalaislain 87 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset jättää turvapaikka antamatta olivat tässä asiassa täyttyneet.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että pelkkä epäily tai spekulatio ei riitä näyttökynnyksen ylittymiseen, vaan viranomaisen tulee näyttää, että asiassa on perusteltua tai vakavaa syytä epäillä henkilön tehneen 87 §:n 2 momentissa tarkoitettun teon. Poissulkemislausekkeitä on tulkittava suppeasti ja niiden soveltaminen edellyttää aina viranomaisen esittävän selvitystä poissulkemisperusteen soveltumisesta juuri kysymyksessä olevaan henkilöön. Viranomaisen näkemys sen epätodennäköisyydestä, että henkilö ei hänen asemaansa ja tiedustelupalvelussa yksitoista vuotta kestäneeseen toimintaansa nähden olisi syyllistynyt poissulkemislausekkeen alaisiin tekoihin, ei ollut riittävää lausekkeen soveltamiseksi etenkin ottaen huomioon, että A:n oli asiassa ilmenneen selvityksen perusteella katsottava olleen verraten alhaisessa asemassa Irakia hallinneen Baath-puolueen hierarkiassa samoin kuin sotilastiedusteluorganisaatioissa. A oli kiistänyt tehneensä ulkomaalaislain 87 §:n 2 momentin 1, 2 tai 3 kohdassa mainittuja tekoja, eikä Maahanmuuttovirasto ollut näytännyt, että olisi perusteltua aihetta

epäillä hänen tehneen jonkun mainituissa kohdissa tarkoitettun teon. Asiassa ei ollut esitetty sellaista selvitystä, jonka perusteella olisi perusteltua aihetta epäillä A:n syyllistyneen ulkomaalaislain 87 §:n 2 momentissa ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan Geneven yleissopimuksen 1 F artiklassa tarkoitettuihin tekoihin. Maahanmuuttoviraston ja hallinto-oikeuden päätökset kumottiin poissulkemislausekkeen soveltamisen osalta ja asia palautettiin Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Ulkomaalaislaki 87 § 2 momentti

KHO:2016:182

Julkinen hankinta – Hankinnan kohteen määrittäminen – Tarjoajalle asetetut referenssivaatimukset – Avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteet – Kilpailumahdollisuuksien hyödyntäminen

KL-Kuntahankinnat Oy oli kuntalan yhteishankintayksikkönä pyytänyt tarjouksia puitejärjestelyinä toteutettavasta terveydenhuollon hoitotarvikkeiden yhteishankinnasta neljän vuoden sopimuskaudelle. Hankinta oli kilpailutettu KL-Kuntahankinnat Oy:n asiakkaiden puolesta. Näitä olivat suomalaiset kunnat, tarjouspyynnössä määritellyt kunnalliset toimijat ja yhteistyösopimuksen tehneet julkiset hankintayksiköt. Kilpailutuksen kohteena oli 12 tuoteryhmän hoitotarvikkeiden sekä niihin liittyvien hyllytys- ja kotiinkuljetuspalveluiden hankinta.

Tarjouspyynnössä oli ilmoitettu neljän kunta-alan hankintayksikön sitoutuneen olemaan mukana puitejärjestelyssä sekä kyseisten hankintayksiköiden arvioitujen vuosioستوјен arvot. Tarjouspyynnön ehtojen mukaan KL-Kuntahankinnat Oy:n kaikilla asiakkaila oli mahdollisuus liittyä puitejärjestelyyn myöhemmin. Puitejärjestelyyn valittavalla toimittajalla oli velvollisuus toimittaa hankinnan kohteena olevia tarvikkeita ja niiden hyllytys- ja kotiinkuljetuspalveluja myös puitejärjestelyyn myöhemmin liittyville KL-Kuntahankinnat Oy:n asiakkaille. Osatarjoukset eivät olleet sallittuja, ja puitejärjestelyyn valittiin vain yksi toimittaja.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei tarjouspyyntöasiakirjoissa ollut avoimuusperiaatteen edellyttämällä tavalla annettu riittäviä tietoja KL-Kuntahankinnat Oy:n puitejärjestelyssä mukana olevista hankintayksiköistä ja niiden sopimusajana tekemistä hankinnoista. Puitejärjestelyn tosiasiallinen laajuus oli jäänyt tarjouspyyntöasiakirjojen perusteella epäselväksi.

Lisäksi tarjouspyynnön kohteena olleen hoitotarvikehankinnan ja siihen liittyvien palveluiden muodostaman kokonaisuuden katsottiin olleen niin laajan ja edellyttäneen tarjouskilpailuun osallistumaan pyrkiviltä tarjoajilta niin kattavia yhteistyöjärjestelyjä, ettei puitejärjestely ollut ollut omiaan turvaamaan yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota tuotteitaan ja palveluitaan, vaan se oli ollut omiaan rajoittamaan olemassa olevien kilpailumahdollisuuksien hyödyntämistä. Puitejärjestelyä oli kokonaisuutena arvioiden käytetty kyseessä olleessa terveydenhuollon hoitotarvikkeiden yhteishankinnassa kilpailua rajoittavalla tavalla.

Myöskään tarjoajille asetettua referenssivaatimusta ei voitu pitää suhteellisena eikä hankinnan kohteen kannalta perusteltuna siltä osin kuin edellytyksenä oli ollut, että referenssit sisältävät hankinnan kohteena olevia tarvikkeita vähintään kahdeksasta tuoteryhmästä ja vähintään yksi referensseistä sisältää myös hyllytyspalvelua.

Korkein hallinto-oikeus kumosi hankintapäätöksen ja markkinaoikeuden päätöksen, jolla hankintapäätöksestä tehty valitus oli hylätty.

Laki julkisista hankinnoista (348/2007) 2 § 1 momentti, 31 § 2 momentti sekä 56 § 1 ja 2 momentti

KHO:2016:183

Maankäyttö ja rakentaminen – Yleiskaava – Maakuntakaavan ohjausvaikutus – Energiahuollon alue – Ympäristöhäiriö

Yleiskaavassa oli osoitettu noin viiden hehtaarin suuruinen energiahuollon alue (EN) maantien varteen ja olemassa olevan asutuksen läheisyyteen. Kaavamääräyksen mukaan EN-alueelle voitiin sijoittaa energiatuotantotoimintoja, jotka rekisteröidään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. EN-

aluetta koskevan suunnitteluohjeen mukaan alueen käyttö oli suunniteltava siten, etteivät valtioneuvoston päätöksen mukaiset melutason ohjearvot ylity viereisillä alueilla. EN-alue rajautui itä-, etelä- ja länsipuolella kaavassa osoitettuihin suojaviheraluevyöhykkeisiin (EV). EN-alueen itäpuolelle noin 100 metrin päähän oli yleiskaavassa osoitettu pientaloaltainen asuntoalue (AP). EN-alueen eteläpuolelle lähimmillään noin 100 metrin päähän oli yleiskaavassa osoitettu laajahko asuntoaluereservi (A/res).

Alue sijaitsi maakuntakaavassa osoitetulla taajamatoimintojen alueella (A). Maakuntakaavan merkinnällä (A) oli osoitettu asu- misen ja muiden taajamatoimintojen alueita. Merkintä sisälsi kaup- pan, palvelujen ja hallinnon ja työpaikkatoimintojen alueita sekä pienehköjä ympäristöhäiriöitä aiheuttamattoman teollisuuden alueita.

Kaavaselostuksen mukaan EN-alueelle oli suunniteltu sijoittaa 10 MW:n lämpövoimala sekä sen polttoaineena käytettävän puhta- an puuhakkeen valmistaminen ja varastointi. Lisäksi EN-alueelle oli tarkoitus sijoittaa toiminnan mahdollisesti laajentuessa myös toinen haketta polttava 10 MW:n lämpövoimala. Korkein hallinto- oikeus katsoi, että EN-alueen lain- mukaisuutta oli arvioitava alueelle suunnitellun toimintakokonaisuuden perusteella.

Kaava-asiakirjojen perusteella EN-alueelle suunnitellun toiminnan ympäristövaikutukset rinnas- tuivat ympäristöhäiriötä aiheutta- van teollisuustoimintaan. Yleis- kaavan suunnitteluohjeella ei voi- tu sitovasti ohjata alueen tulevaa suunnittelua eikä sille voitu antaa ratkaisevaa merkitystä arvioitaes- sa yleiskaavan lainmukaisuutta. EN-alueen kaavamääräystä, jonka mukaan alueella harjoitettava energiatuotantotoiminta oli rekis- teröitävä, oli pidettävä oikeusvai- kutuksiltaan tulkinnanvaraisena. Kaava-asiakirjoissa olevien selvi- tysten perusteella ei voitu päätellä, että alueelle suunniteltu toiminta voitaisiin järjestää siten, ettei toi- minnasta aiheutuisi lähialueille melu- ja pölyhaittaa.

Maakuntakaava ei ollut EN-alu- een osalta ollut riittävästi ohjeena yleiskaavaa laadittaessa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 32 § 1 momentti, 39 § 1 momentti
Ympäristönsuojelulaki 27 § 2 mo- mentti, 30 § 1 momentti
Eräistä naapurussuhteista annet- tu laki 17 § 1 momentti

KHO:2016:184

Luonnonsuojelulaki – Hallinto- pakko – Direktiivilajien hävittä- mis- ja heikentämiskielto – Lisääntymis- ja levähdyspaikka – Kompensaatiotoimet – Viita- sammakko – Vesitalouslupa – Ruoppaus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö- keskus (ELY-keskus) oli luonnons- uojelulain 57 §:n nojalla päättä- nyt, että lainvoimaiseen vesitalo- uslupaan perustuvista ruoppaus- toimista tuli luopua. Ruoppaus si- joittui mainitun luvan myöntämi- sen jälkeen tehtyjen selvitysten pe- rusteella viitasammakon lisäänty- mis- ja levähdyspaikalle, jonka hä- vittäminen ja heikentäminen oli luonnonsuojelulain 49 §:n 1 mo- mentin mukaan kielletty. Toimen- piteillä viitasammakon lisäänty- mis- ja levähdyspaikan heikentä- misen kompensoimiseksi tai ruop- pauksen haitallisten vaikutusten lieventämiseksi voi olla merkitystä arvioitaessa, aiheutuuko hank- keesta luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa kielletty seuraus. Luonnonsuojelulain 57 §:n mukai- sen hallintopakkoasian yhteydessä ELY-keskus ei kuitenkaan ollut velvollinen selvittämään, millä ta- voin hanketta tulisi muuttaa, eikä siten myöskään antamaan mää- räyksiä tällaisista toimenpiteistä.

Luonnonsuojelulaki 49 § ja 57 §

Verotusasiat

KHO:2016:153

Henkilökohtaisen tulon verotus – Verotusmenettely – Veronkoro- tus – Olenaisesti väärä veroil- moitus – Tahallisuus tai törkeä huolimattomuus – Veronkoro- tuksen määrä – Vuokratulot

Samaan veroilmoitukseen liittyvi- en laiminlyöntien ja virheiden joh- dosta voitiin verotusmenettelystä annetun lain 32 §:n 1–3 momenttia sovellettaessa määrätä vain yksi veronkorotus.

Verovelvollinen oli jättänyt tie- toisesti ilmoittamatta määrältään huomattavat vuokratulot. Veron- korotus oli määrättävä mainitun pykälän 3 momentin mukaisesti.

Verovelvollisen menettely ei kui- tenkaan ilmentänyt nimenomaista veron välttämistarkoitusta tai eri- tyistä suunnitelmallisuutta. Hänen vuokratulojen perusteella maksa- mansa ennakkovero huomioon ot- taen laiminlyönti oli liittynyt vain vähäinen vaara siitä, että laimin- lyönti olisi johtanut verolta vältty- miseen. Laiminlyönnin oli katsotta- va tapahtuneen lähinnä välinpitä- mättömyydestä. Verovelvolliselle määrättiin noin 5 prosenttia lisätys- tä tulosta vastaava veronkorotus.

Laki verotusmenettelystä 32 §

KHO:2016:154

Ennakkoperintä – Ennakkonpidä- tys – Palkka – Työkorvaus – Kiinteistönvälitystoiminta – Välitysluokkeregisteri

A Oy harjoitti kiinteistönvälitys- toimintaa A Oy:n ja alalla franchi- sing-yrittäjänä toimineen C Oy:n välisen yhteistyösopimuksen mu- kaisesti siten, että välityssopimuk- set tehtiin C Oy:n nimiin ja välitys- palkkiot ja asiakasvarat ohjattiin C Oy:n tilille. C Oy maksoi A Oy:lle palkkion, josta C Oy vähensi franchising-maksun ja oman osuu- tensa. A Oy:tä ei ollut rekisteröity kiinteistönvälitysluokkeista ja vuokrahuoneistojen välitysluok- keista annetun lain 3 §:ssä tarkoite- tuksi välitysluokkeeksi, eikä sillä ol- lut sanotun lain 5 §:ssä tarkoitettua vastaavaa hoitajaa. Sen sijaan C Oy:llä oli kyseinen vastaava hoi- taja ja se oli rekisteröity kiinteis- tönvälitysluokkeeksi.

Kun otettiin huomioon yhteis- työsopimuksen sisältö sekä se seik- ka, ettei A Oy voinut oikeudellisesti harjoittaa luvanvaraista kiinteistön- välitystoimintaa itsenäisesti omaan lukuunsa, korkein hallinto-oikeus katsoi, että C Oy:n A Oy:lle maksa- maa korvausta ei ollut pidettävä en- nakkoperintälain 25 §:n 1 momen- tin 1 kohdassa tarkoitettuna työkor- vauksena vaan A Oy:n osakkaalle B:lle maksettuna ennakkoperintä- lain 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna palkkana.

Ennakkoratkaistu.
Ennakkoperintälaki 13 § 1 mo-

mentti 1 kohta ja 25 § 1 momentti 1 kohta

KHO:2016:158

Tuloverotus – Oikaisuvaatimus – Määräaika – Asiakirjan saapuminen viranomaiseen – Suullinen käsittely

Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön määräaika oikaisuvaatimuksen tekemiseen päättyi 31.12.2010. Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön verovelvollisen verotuksesta tekemä oikaisuvaatimus oli päivätty 30.12.2010 ja leimattu saapuneeksi yritysverotoimistoon samana päivänä eli laissa säädetyssä määräajassa. Oikaisuvaatimuksen vireilletulo oli kirjattu Verohallinnon tietojärjestelmään kuitenkin vasta 5.1.2011. Verovelvollisen asiamiehen lausuman mukaan hän oli tiedustellut mahdollisen oikaisuvaatimuksen vireilläoloa Verohallinnolta 4. ja 5.1.2011 ja saanut vastaukseksi, että oikaisuvaatimusta ei ollut kirjattu Verohallinnon tietojärjestelmään.

Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön vastineessa oli viitattu muodostuneeseen toimintatapaan, jonka mukaan silloin, kun kirjaaja ei ollut paikalla ja määräaika oli päätymässä, veroasiamies "otti kyseisen päivän leiman joltakin toiselta henkilöltä, jolla oli verotoimiston leimauslaite hallussaan". Toimintatavan kuvaus jätti avoimeksi sen, annettiin tällä tavoin leimattu asiakirja kysymyksessä olleessa tapauksessa samalla Verohallinnolle.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kaikki edellä esitetyt seikat huomioon ottaen asiassa oli jäänyt epäselväksi, oliko Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön oikaisuvaatimus annettu Verohallinnolle verotusmenettelystä annetun lain 63 §:n 2 momentissa ja hallintolain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla säädetyssä määräajassa.

Tämän vuoksi asiassa olisi tullut oikaisuvaatimuksen vireilletuloajankohdan selvittämiseksi toimittaa hallinto-oikeudessa verovelvollisen vaatima suullinen käsittely. Epäselväksi jääneestä oikaisuvaatimuksen vireilletuloajankohdasta ei ollut enää saatavissa luotettavaa tietoa siinä vaiheessa, kun asia oli vireillä korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Johtopäätöksenä korkein hallinto-oikeus katsoi, että Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön oikaisu-

vaatimus oli näissä oloissa saapunut Verohallinnolle myöhässä. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden ja verotuksen oikaisulautakunnan päätökset oli kumottava ja Verohallinnon toimittama verotus saatettava voimaan. Verovuosi 2008.

Laki verotusmenettelystä 63 § 2 momentti ja 64 § 1 momentti
Hallintolaki 18 § 1 momentti
Hallintolainkäyttölaki 38 § 1 momentti

KHO:2016:160

Varainsiirtovero – Asunto-osakkeet – Lahja – Vastike – Yhtiölainausuus

A oli saanut lahjaksi osuuden asuinhuoneiston hallintaan oikeutavista asunto-osakkeista, joihin kohdistui osuus asunto-osakeyhtiön lainasta. Koska luovutussovituksessa ei ollut sovittu varainsiirtoverolain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettusta vastikkeesta, yhtiölainausuutta ei voitu lukea varainsiirtoveron perusteena olevaan vastikkeeseen mainitun pykälän 4 momentin nojalla. Kun asunto-osakeyhtiön osakkeisiin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet, kuten oikeus hallita huoneistoa ja velvollisuus vastata osakkeille kohdistetusta yhtiölainausuudesta, siirtyvät osakkeiden kulloisellekin omistajalle, kysymys ei ollut myöskään siitä, että A olisi ottanut vastatakseen lahjanantajan henkilökohtaisen velan. Kysymyksessä oli lahja, josta ei ollut varainsiirtoverolain 4 §:n 3 momentin ja 15 §:n 3 momentin mukaan suoritettava varainsiirtoveroa. Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön valitus hylättiin.

Varainsiirtoverolaki 1 §, 4 § 3 momentti, 15 § 3 momentti sekä 20 § 1, 3 ja 4 momentti

KHO:2016:169

Henkilökohtaisen tulon verotus – Luovutusvoitto – Hankintameno – Asunto-osakkeet – Rahoitusvastike

A oli myynyt omistamansa asunto-osakkeet. Hän oli omistusaikanaan maksanut asunto-osakeyhtiölle luovutettuihin osakkeisiin liittyen rahoitusvastiketta kuukausittain osana yhtiövastiketta. Koska rahoitusvastikkeet oli käsitelty asunto-osakeyhtiön kirjanpidossa tu-

losvaikutteisina erinä, korkein hallinto-oikeus katsoi, että rahoitusvastikkeita ei tullut lukea luovutettujen asunto-osakkeiden hankintamenon lisäykseksi, kun luovutusvoiton määrä vahvistettiin. Verovuosi 2012.

Tuloverolaki 45 § 1 momentti ja 46 § 1 momentti

KHO:2016:173

Lahjavero – Sukupolvenvaihdoshuojennus – Yritystoiminnan jatkaminen – Hallintoneuvoston jäsenyys

A aikoi lahjoittaa kahdelle lapselleen kummallekin erikseen 10 prosenttia X Oy:n osakkeista. Lahjansaajat oli tarkoitus valita X Oy:ön perustettavaan hallintoneuvostoon. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että lahjansaajat eivät jatkaneet yritystoimintaa perintö- ja lahjaverolain 55 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla eikä heille voitu myöntää tuohon lainkohtaan perustuvaa sukupolvenvaihdoshuojennusta. Ennakkoratkaisu. Äänestys 4–1.

Perintö- ja lahjaverolaki 55 § 1 momentti

KHO:2016:180

Henkilökohtaisen tulon verotus – Eläketulon lisävero – Yhdenvertaisuus – Syrjintä – Ikä – Perustuslaki – Ilmeisen ristiriidan puuttuminen – Unionin oikeuden soveltamisala – Euroopan ihmisoikeussopimus

C:lle, jonka eläketulon määrä oli noin 460000 euroa verovuonna 2013, oli ennakonpidätysprosenttia määrättäessä laskettu tuloverolain 124 §:n 1 ja 4 momentin mukaan eläketulon lisäveroa 6 prosenttia siltä osin kuin hänen eläketulonsa vähennettynä eläketulovähennyksen määrällä oli ylittänyt 45000 euroa. C oli valituksessaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle esittänyt, että eläketulon lisäveroa koskevat tuloverolain säännökset ovat Euroopan unionin ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan normiston ja siten yhdenvertaisuuslain (21/2004) vastaisia ja, että ne tulisi Suomen perustuslain 6 §:n vastaisena perustuslain 106 §:n nojalla jättää soveltamatta.

Korkein hallinto-oikeus esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön unionin ikään perustuvaa syrjintää koskevan normiston soveltamisesta asiaan. Unionin tuomioistuin katsoi antamassaan tuomiossa, että eläketulon lisäveroä koskeva kansallinen lainsäädäntö ei kuulunut direktiivin 2000/78/EY eikä näin myöskään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohdan ai-neelliseen soveltamisalaan. Eläketulon lisäveron ei näin ollen voitu katsoa olevan vastoin Euroopan unionin ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaa normistoa eikä siten myöskään yhdenvertaisuuslain (21/2004) vastainen.

Asiassa tuli siten arvioitavaksi se, oliko tuloverolain 124 §:n 1 ja 4 momentin eläketulon lisäveroä koskevan sääntelyn soveltaminen käsillä olevassa asiassa perustuslain 106 §:ssä tarkoitettulla tavalla ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, ja oliko perustuslain 6 §:lle annettava etusija jättämällä mainitut eläketulon lisäveroä koskevat tuloverolain säännökset soveltamatta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että eläketulon lisäveroä koskeva sääntely perustui vähintäänkin vä-lillisesti henkilön ikään.

Korkein hallinto-oikeus totesi kysymyksessä olevaa asiaa eläketulon lisäveroä koskevan sääntelyn tavoitteiden kannalta arvioitu-aan, että lainsäätäjän oli katsottava ensisijaisesti kohdentaneen verorasituksen veronmaksukyvyyn perusteella suurituloisiin eläkeensaajiin veropoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Eläketulon lisäveron ensisijaiseksi tarkoitukseksi tuloverolain esitöissä esi-tetty veronmaksukykyä koskeva peruste vastasi niitä tavoitteita, joita Suomen tuloverojärjestelmään on yleisesti liitetty ja kuului sellaisenaan lainsäätäjän yhteiskuntapoliittisen harkintavallan piiriin. C:n voitiin katsoa kuuluvan sellaisten eläkkeensaajien joukkoon, joiden maksukyky oli lain esitöissä tarkoitettulla tavalla korkealla tasolla. Huolimatta siitä, että C:n eläketulosta kannettavan lisäveron myötä C:n veroaste oli muodostunut palkansaajan vero-astetta korkeammaksi riippumatta

siitä, luettiin palkansaajien ve-roasteeseen palkansaajamaksut, eikä lain esitöissä mainittua työ-elämässä jatkamista koskevaa ta-voitetta voitu enää pitää ajankoh-taisena kysymyksessä olevana ve-rovuonna 65 vuotta täyttäneen C:n tilanteessa, tuloverolain 124 §:n 1 ja 4 momentin eläketulon lisäve-roä koskevan sääntelyn soveltami-nen ei ollut C:n veronmaksukyky ja tätä koskevat sääntelyn kannalta hyväksyttävät tavoitteet huomi-oon ottaen perustuslain 6 §:n mu-kaisen yhdenvertaisuussääntelyn kannalta arvioiden tai muutoin-kaan perustuslain 106 §:ssä tarkoi-tetulla tavalla ilmeisessä ristirii-dassa perustuslain kanssa. Euroo-pan ihmisoikeussopimuksen, jon-ka valossa perustuslain perusoike-ussäännöksiä oli tulkittava, ei muun muassa Euroopan ihmiso-ikeustuomioistuimen oikeuskäy-täntö huomioon ottaen voitu kat-soa asettavan lisävaatimuksia asi-assa. Unionin oikeuden mukainen yhdenvertaisuussääntely ei tullut asiassa sovellettavaksi.

Korkein hallinto-oikeus hylkäsi valituksen ja pysytti hallinto-o-ikeuden päätöksen lopputuloksen.

Suomen perustuslaki 6 § 1 ja 2 mom, 22 § ja 106 §
Tuloverolaki 124 § 1 ja 4 mom (785/2012)

Euroopan ihmisoikeussopimus 14 artikla, 1. lisäpöytäkirjan 1 artik-la, 12. lisäpöytäkirjan 1 artikla
Unionin tuomioistuimen tuomio 2.6.2016 asiassa C-122/15, C, ECLI:EU:C:2016:391
Ks. KHO 2015:30

KHO:2016:185

Lahjaverotus – Sukupolvenvaihdoshuojennus – Lahjana saadun omaisuuden luovutus – Lahjaveron maksuunpano – Apporttio-maisuus – Osakevaihto

A oli 26.5.2014 saanut isältään lah-jaksi 10 prosenttia liiketoimintaa harjoittavan B Oy:n osakkeista. A oli saanut ennakkoratkaisun, jonka mukaan lahjoitukseen voitiin myöntää perintö- ja lahjaverolain 55 §:n mukainen sukupolvenvaihdoshuojennus.

A oli 7.7.2014 yhdessä isänsä ja sisarensa kanssa allekirjoittanut

C Oy -nimisen osakeyhtiön perus-tamissopimuksen. C Oy:n toimi-alana oli muun ohella omistaa ja hallita konsernin muita yhtiöitä. Kaikki kolme osakasta olivat yh-tiön hallituksen varsinaisia jäseniä.

C Oy:ssä oli tarkoitus toteuttaa suunnattu maksullinen osakeanti, jossa tarjotaan uusia osakkeita merkittäväksi osakkeenomistajille heidän omistusosuksiensa suh-teessa. Osakkeiden merkintähin-nat oli tarkoitus maksaa apporttio-maisuudella siten, että isä luovut-taa C Oy:lle omistamansa Kiinteis-tö Oy D:n ja B Oy:n osakkeet. A ja hänen sisarensa luovuttavat C Oy:lle omistamansa B Oy:n osak-keet. Suunniteltujen järjestelyiden jälkeen C Oy omistaisi koko Kiin-teistö Oy D:n osakekannan ja 80,51 prosenttia B Oy:n osakekan-nasta.

Verohallinto oli 7.8.2014 antanut A:lle ennakkoratkaisun, jonka mu-kaan yllä kuvattuja toimia ei voida toteuttaa ilman, että perintö- ja lah-javerolain 55 §:n 6 momenttia so-vellettaisiin. Hallinto-oikeus oli A:n valitukseen antamalla päätök-sellä kumonnut Verohallinnon an-taman ennakkoratkaisun ja lausu-tan uutena ennakkoratkaisuna, et-tei osakevaihtojärjestelyä ole pi-dettävä sellaisena luovutuksena, joka aiheuttaa lahjoituksessa 26.5.2014 saadun lahjaverohuojen-nuksen maksuunpanon.

Kun otettiin huomioon, että B Oy:n osakkeita ei luovutettu ulko-puolisille vaan osakkeiden omis-tus pysyi osakevaihdon jälkeen vä-lillisesti samoilla perhepiiriin kuu-luvilla henkilöillä ja että A jatkoi lahjaksi saamiinsa osakkeisiin liit-tynyttä yritystoimintaa C Oy:n hal-lituksen jäsenenä, korkein hallinto-oikeus katsoi, että A ei luovuttanut suunnitellussa osakevaihdossa pääosaa yrityksestä siten kuin pe-rintö- ja lahjaverolain 55 §:n 6 mo-mentissa tarkoitetaan. A:lle ei siten ollut pantava maksuun aiemmin huojennettua lahjaveroa korotuk-sineen. Tämän vuoksi korkein hal-linto-oikeus hylkäsi Veronsaajien oikeudenvallontayksikön hallin-to-oikeuden päätöksestä tekemän valituksen.

Perintö- ja lahjaverolaki 55 §:n 6 momentti